

รายงานผลงานเรื่องเต็มการทดลองที่สิ้นสุด

1. **ชุดโครงการวิจัย** : ชุดโครงการวิจัยและพัฒนาระบบการปลูกพืชอย่างยั่งยืน
2. **โครงการวิจัย** : โครงการวิจัยและพัฒนาระบบการปลูกพืชอย่างยั่งยืนในพื้นที่เสี่ยงภัย
กิจกรรม : วิจัยและพัฒนาระบบการปลูกพืชอย่างยั่งยืนในพื้นที่ชุ่มน้ำภาคใต้ตอนล่าง
3. **ชื่อการทดลอง (ภาษาไทย)** : การทดสอบและพัฒนาการผลิตพืชชุ่มน้ำในพื้นที่จังหวัดยะลา
ชื่อการทดลอง (ภาษาอังกฤษ) Testing and development of wetland plants in Yala Province
4. **คณะผู้ดำเนินงาน**
หัวหน้าการทดลอง : นายไพศอล หะยีสาและ สังกัด ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรยะลา
5. **บทคัดย่อ** : การทดสอบและพัฒนาการผลิตพืชชุ่มน้ำในพื้นที่จังหวัดยะลา เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2556 ถึงเดือน กันยายน พ.ศ.2558 โดยทำการสำรวจและเก็บข้อมูลชนิดพันธุ์พืชที่พบในพื้นที่ชุ่มน้ำ ผลการสำรวจพบพืช 19 ชนิด และได้ดำเนินการคัดเลือกพืชชุ่มน้ำที่มีศักยภาพในการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชุมชน และเป็นพืชทางเลือกสำหรับส่งเสริมการผลิตให้กับเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดยะลา 1 ชนิด ได้แก่ ผักน้ำ มีประโยชน์ในด้านอาหารและสมุนไพร เป็นไม้เลื้อยเนื้ออ่อน สำรวจบริเวณชุ่มน้ำ จำนวน 4 แห่งได้แก่ 1. หมู่ 3 ต.ตาดะแมเราะ อ.เบตง 2. หมู่ 2 ต.ตาดะแมเราะ อ.เบตง 3. หมู่บ้านหลังเกษตร ม.7 ต.ธารโต อ.ธารโต 4. หมู่บ้านหลังเกษตร ม.7 ต.ธารโต อ.ธารโต จ.ยะลา(อีกจุดหนึ่ง) ผลการวิเคราะห์น้ำพบว่าผักน้ำสามารถขึ้นได้ในน้ำสะอาดและมีอุณหภูมิเย็น

6. คำนำ

ประเทศไทยมีพื้นที่ชุ่มน้ำอยู่เป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นสังคมชนบทหรือในเมืองต้องมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่พึ่งพาอาศัยและผูกพันกับพื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำ (Wetlands) คำจำกัดความตามอนุสัญญาแรมซาร์ (Ramsar Convention) หรืออนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญ ระดับนานาชาติ กล่าวว่า "พื้นที่ชุ่มน้ำ หมายความว่า ที่ลุ่ม ที่ราบลุ่ม ที่ลุ่มชื้นแฉะ พรุ แหล่งน้ำ ทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และที่มนุษย์สร้างขึ้น ทั้งที่มีน้ำขังหรือท่วมอยู่ถาวรและชั่วคราว ทั้งที่เป็นแหล่งน้ำนิ่งและน้ำไหล ทั้งที่เป็นน้ำจืด น้ำกร่อย และน้ำเค็ม รวมไปถึง ที่ชายฝั่งทะเลและที่ในทะเลในบริเวณซึ่งเมื่อน้ำลดลงต่ำสุดมีความลึกของระดับน้ำไม่เกิน 6 เมตร" (สุธารา, 2548) พื้นที่ซึ่งมีลักษณะจัดได้ว่าเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำ จึงรวมถึง ห้วย หนอง คลอง บึง บ่อ กระจัง (ตระพัง) บาราย แม่น้ำ ลำธาร แคว หนอง ชานคลอง ฝิ่งน้ำ สบธาร สระ ทะเลสาบ แอ่ง ลุ่ม กุด ทุ่ง กว้าง มาบ บุง ทาม พรุ สนุ่น แก่ง น้ำตก หาดหิน หาดกรวด หาดทราย หาดโคลน หาดเลน ชายทะเล ชายฝั่งทะเล พืด หินปะการัง แหล่งหญ้าทะเล แหล่งสาหร่ายทะเล คุ้ง อ่าวดินดอน สามเหลี่ยม ช่องแคบ ชะวากทะเล ตะกาด หนองน้ำกร่อย ป่าพรุ ป่าเลน ป่าชายเลน ป่าโกงกาง ป่าจาก ป่าแสม รวมทั้งนาข้าว นาทุ่ง นาเกลือ บ่อปลา อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

พื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นระบบนิเวศที่มีบทบาทหน้าที่ ตลอดจนคุณค่าและความสำคัญต่อวิถีชีวิต ทั้งมนุษย์ พืช และสัตว์ ทั้งทางนิเวศวิทยา เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ คุณค่าที่ได้รับจากพื้นที่ชุ่มน้ำแต่ละแห่งอาจแตกต่างกันไป แต่คุณค่าที่ได้รับ จะได้รับมาอย่างสม่ำเสมอเนื่องยาวนาน โดยไม่ต้องซื้อหา คุณค่าโดยรวมของพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่ การเป็นแหล่งน้ำ แหล่งเก็บกักน้ำฝนและน้ำท่า ป้องกันน้ำเค็ม มิให้รุกเข้ามาในแผ่นดิน ป้องกันชายฝั่งพังทลาย ดักจับตะกอน และแร่ธาตุ ดักจับสารพิษ เป็นแหล่งของทรัพยากรและผลผลิตธรรมชาติที่มนุษย์เข้าไปเกี่ยวเกี่ยวใช้ประโยชน์ มีความสำคัญต่อการคมนาคมในท้องถิ่น เป็นแหล่งรวมสายพันธุ์พืชและสัตว์ มีความสำคัญด้านนันทนาการและการท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และเป็นแหล่งศึกษาวิจัยทางธรรมชาติวิทยา อาจกล่าวได้ว่าโดยรวมแล้วพื้นที่ชุ่มน้ำ คือ ระบบนิเวศที่มีบทบาทหน้าที่ตลอดจนคุณค่าและความสำคัญต่อวิถีชีวิต ทั้งของมนุษย์ พืช และสัตว์ ทั้งทางนิเวศวิทยา เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับ ดังนั้นการศึกษาข้อมูลด้านการผลิตพืชชุ่มน้ำ ที่เหมาะสมในพื้นที่จังหวัดยะลา จึงเป็นเรื่องที่ควรได้มีการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเป็นพืชทางเลือกสำหรับส่งเสริมการผลิตให้กับเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดยะลาต่อไป

7. วิธีดำเนินการ :

- อุปกรณ์
 - เครื่องมือจับพิกัดทางภูมิศาสตร์(GPS)
 - กล้องบันทึกภาพ
 - กระดาษจดบันทึก
 - คอมพิวเตอร์
- วิธีการ

สำรวจพื้นที่ชุ่มน้ำในพื้นที่จังหวัดสงขลา พร้อมทั้งศึกษาความหลากหลายและอนุรักษ์พันธุ์พืชชุ่มน้ำแต่ละชนิดที่มีศักยภาพในการนำไปใช้ประโยชน์ด้านการวิจัยพัฒนา และเศรษฐกิจของชุมชนในสภาพพื้นที่ชุ่มน้ำในจังหวัดยะลา และทำการเก็บบันทึกข้อมูลดังต่อไปนี้

1. บันทึกสถานที่และสภาพนิเวศน์แหล่งที่พบพื้นที่ชุ่มน้ำ ชนิดพืช และบันทึกพิกัดทางภูมิศาสตร์ด้วยเครื่อง GPS และจัดทำแผนที่โดยสังเขป
2. บันทึกลักษณะพื้นฐานวิทยาของชนิดพืชที่พบในพื้นที่ชุ่มน้ำ
3. ศึกษาการใช้ประโยชน์ของพืชชุ่มน้ำทางด้านเศรษฐกิจในชุมชนจังหวัดยะลา

- เวลาและสถานที่

ระยะเวลา ตุลาคม 2556 – กันยายน 2558
สถานที่ จังหวัดยะลา

8. ผลการทดลองและวิจารณ์

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดยะลา

โดยทั่วไปของจังหวัดยะลา มีลักษณะเป็นภูเขา เนินเขาและหุบเขา ตั้งแต่ตอนกลางจนถึงใต้สุดของจังหวัด มีที่ราบบางส่วนทางตอนเหนือของจังหวัด ได้แก่ บริเวณที่ราบแม่น้ำปัตตานี และแม่น้ำสายบุรีไหลผ่าน อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลปานกลางถึงสูงมาก โดยเฉลี่ยระหว่าง 100- 200 เมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ปกคลุมด้วยป่าดงดิบ และสวนยางพารา มีเทือกเขาที่สำคัญอยู่ 2 เทือกเขา คือ เทือกเขาสันกาลาศีรี เริ่มจากอำเภอเบตง เป็นแนวยาวกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทย กับประเทศมาเลเซียและเทือกเขาปิไล ซึ่งเป็นเทือกเขาอยู่ภายในจังหวัด ในเขตตำบลบุดี บ้านนังสาแรง ของอำเภอเมืองยะลา กิ่งอำเภอกรงปินัง และอำเภอรามัน

ดำเนินการสำรวจพื้นที่ชุ่มน้ำและศึกษาความหลากหลายของพืชชุ่มน้ำในพื้นที่จังหวัดยะลา โดยคัดเลือกพื้นที่ชุ่มน้ำจำนวน 4 แหล่ง ได้แก่




ตารางที่ 1 การสำรวจพื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณชุ่มน้ำของจังหวัดยะลา จำนวน 4 แหล่ง





สถานที่	พิกัด	ชนิดพืชที่พบ
1. หมู่บ้านปิยะมิตร 3	47 N 0732698 UTM	ผักน้ำ
ต.ตานาะแมเราะ อ.เบตง จ.ยะลา	0655558	



2. หมู่บ้านปิยะมิตร 2	47 N 0725296 UTM	ผักน้ำ
ต.ตนาเกาะแมเราะ อ.	0649702	
เขต จ.ยะลา		
3. หมู่บ้านหลังเกษตร	Latitude 6.17844	ผักน้ำ สันตะวาใบพาย ผักบั้ง ผักแขยง ผักคราด
ม.7 ต.ธารโต อ.ธาร	Longitude 101.14027	หัวแหวน บอน กระโดน จาก ถาดคันขาว ผัก
โต จ.ยะลา		กูด นมแมว เหงือกปลาหมอ และดาหลา
4. หมู่บ้านหลังเกษตร	Latitude 6.17183	ผักน้ำ สันตะวาใบพาย ผักบั้ง ผักแขยง ผักคราด
ม.7 ต.ธารโต อ.ธาร	Longitude 101.14847	หัวแหวน บอน กระโดน ผักชีล้อม เตยหอม กก
โต จ.ยะลา		อียิปต์ ผักกูด ฐูปฤาษี ยอ มะเดื่อ และดาหลา




ตารางที่ 2 จากการสำรวจพื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณชุ่มน้ำจังหวัดยะลา ทั้ง 4 แห่ง พบพืช 19 ชนิด


ลำดับที่	ชื่อพันธุ์ไม้	ลักษณะทั่วไป	การใช้ประโยชน์	รูป
1.	ชื่อไทย : ผักน้ำเบตง, วอเตอร์เครส ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Nasturtium officinales</i>	ไม้เลื้อยเนื้ออ่อน	ใช้ผัดหรือหนึ่งเป็นอาหาร	
2.	ชื่อไทย : สันตะวาใบพาย ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Ottelia alismoides</i> (L.) Pers.	ไม้เลื้อยเนื้ออ่อน	ใบและก้านใบรับประทานเป็นผัก	
3.	ชื่อไทย : ผักบั้ง ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Ipomoea aquatica</i>	ไม้เลื้อยเนื้ออ่อน	ลำต้นและใบใช้รับประทานเป็นผัก สรรพคุณถอนพิษเบื่อเมา รากผักบั้งรสจืดเผื่อน ใช้ถอนพิษผิต สำแดง	

ลำดับที่	ชื่อพันธุ์ไม้	ลักษณะทั่วไป	การใช้ประโยชน์	รูป
4.	ชื่อไทย : ผักแขยง ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Limnophila geoffrayi</i> <i>Bonati</i>	ไม้เลื้อยเนื้ออ่อน	ใช้รับประทานเป็นอาหาร ทั้งต้น สรรพคุณทางยาช่วยลดไข้ แก้คัน ผี และ กลาก แก้อาการบวมหรือเป็นยาระบาย อ่อน ๆ	
5.	ชื่อไทย : ผักคราดหัวแหวน ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Spilanthus Aemella</i> (linn.) <i>Murr.</i>	ไม้เลื้อยเนื้ออ่อน	ดอก เป็นยาขับน้ำลาย แก้โรคนิ่ว รักษาแผลในปากคอ แก้ปวดฟัน รำมะนาด แก้อืดสีดวง แก้ แก้อักเสบ แก้ต่อมทอนซิลอักเสบ แก้คันคอ ผสม ขมิ้นอ้อย และเกลือสะอาด กวาดคอเด็กแก้ ตัวร้อน แก้ตับอักเสบ แก้ดีซ่าน เมลิ็ด ยาขับน้ำลาย	
6.	ชื่อไทย : บอน ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Colocasia esculenta</i> (Linn.) Schott	ไม้ล้มลุกอายุหลายปี	ไหลและหัวใต้ดิน ใบอ่อนและก้านใบ อ่อน ใบบอนมีนำมาใช้ประโยชน์ในด้านการ ห่อของได้	

7.	ชื่อไทย : กระโดน ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Careya sphaerica</i>	ไม้ยืนต้นขนาดกลาง	ยอดอ่อนใช้รับประทานเป็นผักจิ้ม ได้สดๆ มีรสฝาด เปลือกใช้ต้มย้อม ผ้าให้สีน้ำตาลแดง	
ลำดับที่	ชื่อพันธุ์ไม้	ลักษณะทั่วไป	การใช้ประโยชน์	รูป
8.	ชื่อไทย : ผักชีล้อม ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Foeniculum vulgare</i> Mill.		ทั้งต้น ใช้แก้โรคน้ำเหลืองเสีย เป็น ส่วนผสมในตำรับยาอาบ-อบสมุนไพร เพื่อรักษาเหน็บชา ขับเหนื่อ	
9.	ชื่อไทย : เตยหอม ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Pandanus amaryllifolius</i> Roxb.	ไม้พุ่มขนาดเล็ก	ใช้ผสมอาหาร ทำอาหาร ดับกลิ่น แก้ว โรคนเบาหวาน ใช้บำรุงหัวใจ	
10.	ชื่อไทย : กกทราย ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Cyperus iria</i> L.	พืชล้มลุกมีอายุหลายปี	ใช้ทำเป็นเสื่อ กระเป๋า เปลญวน ในสมัย โบราณเคยใช้กกอีียิปต์ทำกระดาด	

11.	ชื่อไทย : จาก ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Nypa fruticans</i> Wurmb.Kostel.	พืชจำพวกปาล์ม	- ใบแก่ : ตัดจาก ใช้มุงหลังคา - ใบอ่อน : ขนมหาก ท่อยาสูบ	
ลำดับที่	ชื่อพันธุ์ไม้	ลักษณะทั่วไป	การใช้ประโยชน์	รูป
12.	ชื่อไทย : เถาคันขาว ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Cayratia trifolia</i> (L.) Domin วงศ์ : VITIDACEAE	ไม้เลื้อยเนื้ออ่อน	- ผลอ่อน : ตำน้าพริก ใสในแกงมีรสเปรี้ยว - ยอดอ่อน : แกงเลียง - ผลสุก : กินเล่น	

13.	ชื่อไทย : ผักกูด ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Diplazium esculentum</i> วงศ์ : ATHYRIACEAE	เฟิร์น	- ยอดอ่อน ใบอ่อน : นำมาแกง ยำ ลวก จิ้มน้ำพริก - ใบ : แก้โรคโลหิตจาง บำรุงสายตา ช่วยลดความดันโลหิตสูง ช่วยขับ ปัสสาวะ	
14.	ชื่อไทย : ธูปฤาษี ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Typha angustifolia</i> L.Bedd วงศ์ : TYPHACEAE	พืชล้มลุก	- ใบ: เครื่องจักสาน เชือก - ช่อดอก : จัดดอกไม้	
ลำดับที่	ชื่อพันธุ์ไม้	ลักษณะทั่วไป	การใช้ประโยชน์	รูป
15.	ชื่อไทย : นมแมว ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Melodorum siamense</i> (Scheff) Ban วงศ์ : ANNONACEAE	ไม้พุ่มขนาดเล็ก	- ราก : ตำผสมน้ำปูนใสทา แก้พิษแมลง กัดต่อย ต้มน้ำดื่ม แก้ประจำเดือนมาไม่ ปกติ - ดอก : มีน้ำมันหอมระเหยมีกลิ่นหอม	

			ใช้แต่งกลิ่น	
16.	ชื่อไทย : เหงือกปลาหมอ ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Acanthus ebracteatus</i> Vahl Moore วงศ์ : ACANTHACEAE	ไม้พุ่ม	- ราก : แก้ไอ ขับเสมหะ - ลำต้น : ปวดศีรษะ โรคเหน็บชา - ใบ : แผลอักเสบ กลาก เกลิ้น - ราก ต้น ใบ ผล เมล็ด : เจริญอาหาร ช่วยให้เลือดลมปกติ เป็นยาอายุวัฒนะ	
17.	ชื่อไทย : มะเดื่อ ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Ficus racemosa</i> วงศ์ : MORACEAE	ไม้ยืนต้นขนาดกลางสูง ประมาณ 5-10 เมตร	- เปลือก : แก้ท้องร่วง ท้องเสีย ประดง เม็ดผื่นคัน และชะล้างบาดแผล ห้าม เลือด แก้อาเจียน - ราก : แก้ไข้ แก้ไข้หวัด - เนื้อไม้ : ใช้ทำแอกไถ หีบใส่ของ ไม้จิ้ม ฟัน - ยางเหนียว : ใช้ลงพื้นสำหรับปิดทอง - ผล : เป็นอาหารสัตว์ อาหารมนุษย์	
ลำดับที่	ชื่อพันธุ์ไม้	ลักษณะทั่วไป	การใช้ประโยชน์	รูป
18.	ชื่อไทย : ยอ ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Morinda citrifolia</i>	ไม้ยืนต้นขนาดกลาง	- ใบสด : สรรพม กำจัดเหา - ผลอ่อน : แก้กลิ้นไส้อาเจียน	

	วงศ์ : RUBIACEAE		<ul style="list-style-type: none"> - ผลสุก : ช่วยขับลมในลำไส้ - ราก : แก้เบาหวาน 	
19.	ชื่อไทย : ดาหลา ชื่อวิทยาศาสตร์ : <i>Etilingera elatior</i> (Jack) R.M. Smith	มีลักษณะคล้ายข่า มีลำต้นใต้ดินเรียกว่าเหง้า (rhizome)	<ul style="list-style-type: none"> - ดอก ช่วยแก้ลมพิษ แก้โรคผิวหนัง ช่วยขับลม แก้ท้องอืดท้องเฟ้อ - กลีบดอก ใช้รับประทานไปย่ำ หรือนำดอกตูมและหน่ออ่อน ต้มจิ้ม น้ำพริก ใส่แกงเผ็ด 	

จากการสำรวจพืชชุ่มน้ำทั้งหมด 19 ชนิด นั้น ได้ดำเนินการคัดเลือกพืชชุ่มน้ำ 1 ชนิด ที่มีศักยภาพในการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชุมชน และเป็นพืชทางเลือกสำหรับส่งเสริมการผลิตให้กับเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดยะลา ซึ่งพืชชุ่มน้ำที่คัดเลือกไว้มีประโยชน์ในด้านสมุนไพร ได้แก่ ผักน้ำ โดยได้ดำเนินการสำรวจและคัดเลือกพื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาพืชสมุนไพรดาหลาบริเวณหมู่บ้านหลังเกษตร ม.7 ต.ธารโต อ.ธารโต จ.ยะลา จำนวน 2

ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ของผักน้ำ

ผักน้ำมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Nasturtium officinales* เป็นพืชเนื้ออ่อน(perennial herb) มีเป็นพืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ที่มีความเด่นของอำเภอเบตง จังหวัดยะลา มีลักษณะทางพฤกษศาสตร์ดังนี้

ราก มีรากค่อนข้างมากเกิดบริเวณข้อแบบ fibrous roots

ลำต้น ค่อนข้างอวบกลมเรียบ มีลักษณะตั้งตรงหรืออาจทอดยาว ความยาวลำต้นประมาณ 10-60 เซนติเมตร ทอดเลื้อยหรือลอยบนน้ำ

ใบ มีใบย่อยเรียงสลับ 3-11 ใบ แบบ pinnately รูปทรงใบย่อยแบบ oblong ถึง oval เกือบ spherical ปลายใบย่อยกลมมนเรียบ ขอบใบมีลักษณะเป็นคลื่นหรืออาจไม่มี

ดอก ช่อดอกแบบ racemes เกิดตามซอกใบด้านบนเป็นส่วนใหญ่ โดยมีดอกเกิดที่ปลาย raceme ขนาดดอก 1/6-1/4 นิ้ว มีกลีบเลี้ยง (sepal) สีเขียว 4 อัน แยกอิสระกัน รูปทรงแบบ elliptic หรือแบบ oblong ยาว 1/8 นิ้ว กลีบดอก (petals) สีขาว 4 อัน ที่แยกกันแบบ oblong กว้างจนถึงแบบ spherical ด้านปลายกลมขนาดยาว นิ้ว มีก้านเกสรตัวผู้ (stamen) 6 อัน เกสรตัวเมีย (pistils) มีรังไข่แบบ superior

ผล มีลักษณะเป็นฝักยาวหรือโค้งหลายแบบเช่น elongated, linear, cylindric, straight ขนาดยาว 1 ¼ นิ้ว หนา 1/8 นิ้ว

เมล็ด มีเมล็ด 2 แฉกในฝักผล



ถิ่นกำเนิดของผักน้ำ พบมีการปลูกในแถบยุโรป ในลอนดอน แถบเทือกเขาหิมาลายาที่ความสูง 2,000 เมตรของเนปาล

สภาพอุณหภูมิที่เหมาะสมประมาณ 25 องศาเซลเซียส

การขยายพันธุ์และการปลูก ผักน้ำสามารถปลูกโดยใช้เมล็ดและตัดชำ ในการขยายพันธุ์โดยเมล็ดจะหยอดเมล็ด 10-15 เมล็ด ห่างกันประมาณ 1 ฟุต เพียง 2 สัปดาห์เมล็ดงอก แต่เกษตรกรอำเภอเบตงนิยมขยายพันธุ์ด้วยการตัดชำ การปลูกจะเด็ดกิ่งขนาด 10-15 เซนติเมตร มาชำโดยมีข้อที่สามารถเกิดรากและยอดได้อย่างน้อยไม่ต่ำกว่า 3 ข้อ วางก้นกรวดหรือหินขนาดเล็กเป็นวัสดุชำ ระยะปลูกจะใช้ระหว่าง 30-40 เซนติเมตร ในช่วง 1-2 สัปดาห์ หลังปักชำควบคุมน้ำให้อยู่ระดับ 5-10 เซนติเมตร หลังจากนั้นเพิ่มระดับน้ำสูงขึ้นเป็น 10-15 เซนติเมตร จนกว่าจะเก็บเกี่ยวได้ซึ่งใช้เวลาประมาณ 60 วันหลังปักชำ การเก็บเกี่ยวใช้วิธีตัดยอดเว้นต่อไว้ซึ่งจะทำให้สามารถเก็บเกี่ยวครั้งต่อไปได้อีกหลังจากนี้ 45 วัน และสามารถเก็บเกี่ยวโดยเว้นต่อ 4-5 ครั้ง จึงรื้อแปลงปลูกใหม่โดยการลอกตะกอนดินออก

การใส่ปุ๋ยและการดูแลรักษา การใส่ปุ๋ยมักใส่ปุ๋ยทางใบเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากการให้ปุ๋ยพ่นน้ำมีการสูญเสียปุ๋ยค่อนข้างมาก ปุ๋ยทางใบได้แก่ปุ๋ยสูตร 32-18-45+จุลธาตุ (ปุ๋ยจากมาเลเซีย)

ปัญหาโรคและแมลง พบว่ามีปัญหาโรคเน่าและโรคจากเชื้อราเนื่องจากผักน้ำเป็นพืชที่เน่าเสียได้ง่าย ส่วนแมลงที่พบคือ แมลงสิงดูดน้ำเลี้ยง หนอนผีเสื้อและหนอนใยผัก ซึ่งเกษตรกรจะควบคุมโดยไม่ใช้สารเคมี มีการผลิตสารกำจัดแมลงจากธรรมชาติไว้ใช้เอง

การเก็บเกี่ยวผลผลิต เกษตรกรจะเก็บเกี่ยวเมื่อผักน้ำมีลำต้นยาวประมาณ 30-40 เซนติเมตร หรือหลังปักชำ 45-60 วัน หรือหลังตัดชำครั้งแรก 45 วัน โดยใช้มีดคมๆ ตัดยอดที่เหนือระดับน้ำขึ้นมา ตัดส่วนยอดยาวประมาณ 30 เซนติเมตร นำมาล้างน้ำจากท่อน้ำที่ต่อมาจากบนเขาที่มีความเย็น ซึ่งเป็นการลดอุณหภูมิของต้นผักด้วย(Cooling) แล้วนำมามัด เพื่อจำหน่ายต่อไป (มบุญ, 2543)

การใช้ประโยชน์ ด้านอาหาร ใช้ในการประกอบอาหาร เช่น ผักน้ำผัดน้ำมันหอย ผักน้ำทรงเครื่อง ผักน้ำต้มจืด ผักน้ำตุ๋นยาจีน (ประสาร, 2543) ใช้เป็นส่วนประกอบของแซนวิส และอื่นๆ อีกมากมาย (<http://en.wikipedia.org/wiki/Watercress>) ด้านประโยชน์ทางยา คือ สามารถแก้ร้อนใน เป็นยาระบายได้ มีคุณค่าทางโภชนาการสูง ซึ่งอุดมไปด้วยไฟโตเคมีคอล ได้แก่ธาตุแคลเซียมมีมากกว่านม, สังกะสี, โพแทสเซียม, เหล็กมีสูงกว่าในผักขม, แมกนีเซียม, แมงกานีส, กรดโฟลิก, วิตามิน A, วิตามิน C ซึ่งมีมากกว่าส้ม, B1, B6, K, E สารแอนติออกซิแดนต์ และมีรายงานในงานวิจัยทางเภสัชกรรมพบว่าผงแห้งของน้ำสกัดผักน้ำเบตงสามารถเพิ่มระยะเวลาการออกฤทธิ์ของยาเพนโทบาร์บิทัลในหนูขาวได้ (สุธีรา, 2548) และมีสารช่วยยับยั้งมะเร็งปอด (Hecht SS, et al.,1995) นอกจากนี้ยังช่วยลดการเกิดโรคไทรอยด์

9. สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ :

จากการสำรวจและเก็บข้อมูลชนิดพันธุ์พืชที่พบในพื้นที่ชุ่มน้ำ พบพืช 19 ชนิด และได้พืชชุ่มน้ำที่มีศักยภาพในการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชุมชน และเป็นพืชทางเลือกสำหรับส่งเสริมการผลิตให้กับเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดยะลา 1 ชนิด ได้แก่ ผักน้ำ มีประโยชน์ในด้านอาหารและยา เป็นไม้เลื้อย เนื้ออ่อน สรรพคุณบริเวณชุ่มน้ำจำนวน 4 แห่งได้แก่ 1. หมู่ 3 ต.ตาดานะแหมะ อ.เบตง 2. หมู่ 2 ต.ตา

เนาะแมเราะ อ.เบตง 3.หมู่บ้านหลังเขตร ม.7 ต.ธารโต อ.ธารโต 4.หมู่บ้านหลังเขตร ม.7 ต.ธารโต อ.ธารโต จ.ยะลา(อีกจุดหนึ่ง) ผลการวิเคราะห์น้ำพบว่าฝักน้ำสามารถขึ้นได้ในน้ำสะอาดและมีอุณหภูมิเย็น

10. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ :

-เกษตรกรและผู้สนใจทั่วไป

-นักวิจัยและนักศึกษาที่สนใจทำการวิจัยที่ต่อเนื่องด้านการผลิตฝักน้ำ

11. เอกสารอ้างอิง

ประสาร เฉลิมศรี. 2543. ฝักน้ำเมืองเบตง. วารสารส่งเสริมการเกษตร. 30, 149 (มิ.ย.2543) 12-14.

มนูญ ศิริบุษย์. 2543. ฝักน้ำเบตง. เคหการเกษตร. 24, 12(2543) 157-163.

สุธารา ยินดีรส. 2548. การสำรวจและจำแนกพื้นที่ชุ่มน้ำภาคใต้. กรมพัฒนาที่ดิน. กรุงเทพฯ.

สุธีรา หน่อทอง. 2548. ผลของผงแห้งน้ำคั้นสดฝักน้ำเบตงต่อระยะเวลาการออกฤทธิ์ของยาเพนโทบาร์บิทัลในหนูขาว. โครงการงานทางเภสัชวิทยา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Hecht SS, Chung FL, Richie JP, *et al.* (1 December 1953). Effect of watercress consumption on metabolism of a tobacco-specific Lung carcinogen in smokers. *Cancer Epidemiol Biomarkers Prev.* 4 (8): 877–84. [PMID 8634661](#).

